

رسالة محمد

دانشگاه بلوچستان
تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد در زبان و ادبیات فارسی

عنوان:

**بینامتنیت و شعر حجم ؛ بررسی کارکرد نظریه ی
بینامتنیت در کتاب « هفتاد سنگ قبر » اثر
«یدالله رویایی»**

استاد راهنما:

دکتر محمدعلی زهرازاده

استاد مشاور:

دکتر محمدعلی محمودی

تحقیق و نگارش:

علیرضارحیت حسن آبادی

تیر ۱۳۹۰

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بینامتنیت و شعر حجم؛ بررسی کارکرد نظریه ی بینامتنیت در کتاب « هفتاد سنگ قبر» اثر «یدالله رویایی» قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی توسط دانشجو علیرضا رعیت حسن آبادی با راهنمایی استاد پایان نامه آقای دکتر محمّدعلی زهرازاده تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

علیرضا رعیت حسن آبادی
امضاء

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

نام و نام خانوادگی	امضاء	تاریخ
استاد راهنما: دکتر محمدعلی زهرازاده		
استاد راهنما:		
استاد مشاور: دکتر محمدعلی محمودی		
داور ۱: دکتر محمودعباسی		
داور ۲: دکتر عبدالعلی اویسی کهخا		
نماینده تحصیلات تکمیلی:		
دکتر نورمحمدناظریان		

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب علیرضارعیت حسن آبادی تعهد می کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: علیرضارعیت حسن آبادی

امضاء

تقدیم به:

پدرم که دانایی و تلاشم آموخت

و مادرم

که آسمان دائم اردیبهشت دارد.

سپاسگزاری:

با تشکر از دکتر محمدعلی زهرازاده و دکتر محمدعلی محمودی
به خاطر شاگردنوازی و مهربانی بیکرانشان

چکیده

شعر حجم یا حجم‌گرایی (Espacementalisme) یکی از جریان‌های شعری ایران است که در زمستان ۱۳۴۸ با انتشار بیانیه‌ی شعر حجم رسمیت پیدا کرد. از میان تمام کسانی که این بیانیه را امضا کردند، یدالله رویایی توانست با اشعار خود این جریان شعری را نهادینه کند و یکی از برجسته‌ترین شاعران حجم‌سرای ایران و جهان لقب بگیرد.

بینامتنیت یکی از مهم‌ترین نظریات ادبی است که نخستین بار توسط ژولیا کریستوا مطرح شد که در نهایت منجر به نظریه‌ی مرگ مولف شد.

در باب بینامتنیت دو دیدگاه و مکتب مختلف وجود دارد. دیدگاه نخست که دیدگاهی سنتی‌تر است، خود را محدود به بررسی ارتباط بین یک متن و متن‌های پیشین می‌کند. در این دیدگاه، بینامتنیت به معنای روابط واضح و روشن، چون نقل قول‌های مستقیم، تضمین و... می‌باشد.

دیدگاه دوم که از دیدگاه اول تئوری‌تر و مدرن‌تر است، دیدگاهی است که کریستوا، رولان بارت و ژاک دریدا است، که معتقدند هر متنی بینامتن است.

در این پژوهش، پس از توضیح شعر حجم و ویژگی‌های شعری رویایی و نیز بینامتنیت و انواع آن، به عنوان فرضیه‌ی اصلی، نشان داده می‌شود که مدل سرایش شعر در کتاب «هفتاد سنگ قبر» با نظریه‌ی «بینامتنیت» (کریستوایی) و نظریات وابسته به آن ارتباط دارد.

کلمات کلیدی

حجم‌گرایی، بینامتنیت، رویایی، هفتادسنگ قبر

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲-۶	فصل اول: کلیات تحقیق
۳	۱-۱- بیان مسأله
۴	۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۳-۱- اهداف تحقیق
۵	۴-۱- سوالات تحقیق
۵	۵-۱- فرضیات تحقیق
۶	۶-۱- پیشینه ی تحقیق
۸-۵۷	فصل دوم: شعر حجم و رویایی
۸	۱-۲- یدالله رویایی
۱۰	۲-۲- شعر حجم یا حجم گرایی
۱۲	۳-۲- شعر رویایی: شعر خواص پسند
۱۲	۴-۲- شعر جوششی - کوششی
۱۴	۵-۲- نمونه هایی از شعر حجم
۲۲	۶-۲- رویایی و منتقدان
۲۴	۷-۲- هفتاد سنگ قبر
۲۵	۸-۲- تکنیک های شاعرانه در کتاب «هفتادسنگ قبر»
۲۵	۱-۸-۲- استفاده از بینامتنیت
۲۵	۲-۸-۲- استفاده از جناس
۲۸	۳-۸-۲- نمادگرایی
۲۹	۱-۳-۸-۲- الف: درخت ها
۳۰	۱-۱-۳-۸-۲- نمونه ای از ارتباط بین درخت و سنگ مرده: ایجاد حجم با درخت

۳۲	۲-۳-۸-۲ - ب: گلها
۳۲	۲-۸-۴ - استفاده از حرف اضافه ی «از»
۳۲	۲-۸-۴-۱ - حروف اضافه
۳۳	۲-۸-۴-۲ - حرف اضافه «از»
۳۴	۲-۸-۴-۳ - از دوستت دارم
۴۵	۲-۸-۵ - استفاده از لغات عربی
۴۷	۲-۸-۶ - ساختارشکنی نحوی
۴۸	۲-۸-۷ - استفاده از شعر تصویری و شعر دیداری
۴۸	۲-۸-۷-۱ - شعر تصویری
۵۰	۲-۸-۷-۱ - شعر تصویری
۵۲	۲-۸-۷-۲ - نمونه هایی از شعر تصویری
۵۳	۲-۸-۷-۳ - شعر دیداری
۵۳	۲-۸-۷-۴ - نگاهی به مانیفست شعر دیداری
۵۷	۲-۸-۷-۵ - نمونه هایی از شعر دیداری در شعر معاصر
۶۲-۱۰۵	۲-۸-۸ - استفاده از قلب مطلب
۶۲	فصل سوم: بینامتنیت
۶۳	۳-۱ - بینامتنیت
۶۳	۳-۲ - متن و اثر
۶۴	۳-۳ - بینامتن در خدمت تکثر متنی
۶۹	۳-۴ - بینامتنیت ژنتی
۷۰	۳-۵ - متن های پیشین ذهن مخاطب
۷۰	۳-۶ - بینامتنیت در ایران
۷۱	۳-۷ - مکالمه گرایي
۷۴	۳-۸ - مثال هایی از بینامتنیت

- ۷۵ ۱-۸-۳- بینامتنیت در داستان « ضحاک » و فیلم « یکشنبه ی غم انگیز»
- ۷۵ ۱-۱-۸-۳- خلاصه ی داستان
- ۷۷ ۲-۱-۸-۳- خلاصه ی فیلم
- ۷۷ ۳-۱-۸-۳- بینامتنیت در این دو اثر
- ۷۷ ۱-۳-۱-۸-۳- کین خواهی
- ۷۸ ۲-۳-۱-۸-۳- کوره های آدم سوزی و آشپزخانه ی ضحاک
- ۷۹ ۳-۳-۱-۸-۳- خالی کردن جهان
- ۸۰ ۴-۳-۱-۸-۳- اشتراک در کدخدایی
- ۸۰ ۵-۳-۱-۸-۳- دیگر جزییات دارای بینامتنیت
- ۸۱ ۲-۸-۳- نمونه ای دیگر: بینامتنیت بین فیلم کتاب قانون و مثنوی معنوی
- ۸۱ ۱-۲-۸-۳- خلاصه ی فیلم
- ۸۲ ۲-۲-۸-۳- بینامتنیت در دو متن
- ۸۲ ۱-۲-۲-۸-۳- الف: رخمان توانا!
- ۸۴ ۲-۲-۲-۸-۳- ب: چون کوبی دری
- ۸۵ ۳-۲-۲-۸-۳- ج: از قیاسش خنده آمد خلق را
- ۸۶ ۹-۳- مرگ مولف
- ۸۹ ۱۰-۳- روند کاهشی تاثیر مولف تحت تاثیر متون ذهنی مخاطب: از بینامتنیت به مرگ مولف
- ۹۰ ۱۱-۳- دسته بندی متن ها
- ۹۱ ۱۲-۳- روشی آماری در بررسی بینامتنیت کریستوایی و مرگ مولف
- ۹۳ ۱-۱۲-۳- پرسشنامه
- ۹۶ ۲-۱۲-۳- روایی و پایایی پرسشنامه
- ۹۶ ۱-۲-۱۲-۳- روایی پرسشنامه
- ۹۶ ۲-۲-۱۲-۳- پایایی پرسشنامه
- ۹۷ ۴-۱۲-۳- یافته ها

۹۸	۳-۱۲-۳- جامعه، نمونه و روش نمونه گیری
۱۰۱	۳-۱۳- شعر حافظ نمونه ای بی بدیل از مکالمه گرای، بینامتنیت و مرگ مولف
۱۰۱	۳-۱۳-۱- مکالمه گرای در شعر حافظ
۱۰۴	۳-۱۳-۲- بینامتنیت کریستوایی
۱۰۵	۳-۱۳-۳- بینامتنیت ژنتی
۱۰۶	۳-۱۳-۴- استقبال شاعران از شعر حافظ: عاملی در جهت ایجاد بینامتنیت ژنتی
۱۰۶	۳-۱۳-۵- مرگ مولف و فال حافظ
۱۰۸	فصل چهارم: مکالمه گرای، بینامتنیت و مرگ مولف در کتاب هفتادسنگ قبر
۱۰۸	۴-۱- مکالمه گرای در هفتاد سنگ قبر
۱۰۹	۴-۱-۱- الف: مکالمه ی بین مرده و زایر قبر
۱۱۰	۴-۱-۲- ب: مکالمه ی بین شعر و شاعر
۱۱۰	۴-۱-۳- ج: مکالمه ی بین عنوان سنگ و مرده
۱۱۳	۴-۱-۴- مثال: مکالمه در باب کارکرد و تعریف حرف «میم»....
۱۱۷	۴-۲- بینامتنیت و مرگ مولف در کتاب هفتادسنگ قبر
۱۲۱	۴-۳- نقدی بر هفتادسنگ قبر: نمونه ای دیگر از بینامتنیت
۱۲۴	۴-۶- مرگ مولف رویایی
۱۲۶	۴-۵- بینامتنیت در خدمت حجم
۱۳۰	۴-۶- مرگ مولف رویایی
۱۳۱-۱۳۳	منابع
۱۳۴	نتیجه گیری

« شرح می خواهد بیان این سخن لیک می ترسم از افهام کهن »

(مولانا، ۱۳۸۱: ۳۵۴)

عصر ما عصر تغییرات و دگرگونی هاست ، در هیچ عصری امواج دگرگونی ها تا این حد خروشان نبوده و در هیچ عصری زندگی بشر تا این حد ناپایدار و دستخوش تحولات پی در پی نبوده است ، صاحب نظران دهه ۱۹۶۰-۱۹۷۰ را « عصر کارآیی » ، دهه ۱۹۸۰-۱۹۷۰ را «عصر کیفیت» دهه ۱۹۹۰-۱۹۸۰ را « عصر انعطاف پذیری» و عصر حاضر را « عصر خلاقیت و نوآوری» نامیده اند.

امروزه تحولات روز افزون زندگی بشر در ابعاد مختلف سیاسی ، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژیکی موجب گردیده است که ضرورت ایجاد ایده های نو و خلاق ، نسبت به گذشته افزایش یابد و مباحث مربوط به تحول و تغییر پارادایم ها و روند رخدادها و تصویرها در ابعاد مختلف زندگی جدی تر گرفته شود. ما در دنیای پیچیده ای زندگی می کنیم که در آن هر روز شاهد پیشرفت های بسیار وسیعی در تمام ابعاد زندگی بشر هستیم.

همسو با تحولات زندگی بشر، ادبیات نیز به عنوان یکی از عواملی که مستقیماً با بشر در ارتباط است، هر لحظه در حال دگرگونی است. سیل عظیم نظریه پردازی و جریان های پی در پی ادبی ، چیزی است که غیر قابل انکار است. این مطلب ضرورت انجام دادن پایان نامه هایی با موضوعات جدید و چالش برانگیز را بیش از پیش تایید می کند. موضوع این پایان نامه نیز از این دست است.

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- بیان مسأله

بینامتنیت و شعر حجم دو جریان مختلف فکری است که یکی برخواسته از حلقه ی فکری تل کل^۱ در دهه ی ۱۹۶۰ (فرانسه) است و دیگری محصول اندیشه های هنرمندانی نو اندیش در ایران، که در زمستان ۱۳۴۸ به بار نشست.

«یدالله رویایی» یکی از کسانی است که هم در ایجاد و هم در گسترش و فهم شعر حجم تلاش های فراوانی کرده است و یکی از بزرگ ترین شاعران حجم سرای کنونی ایران و جهان است. این یک ادعا نیست. واقعیتی است که در جشنواره های بین المللی شعر و کنگره های جهانی می توان اثبات آن را ملاحظه کرد. وی همواره در اشعار خود آگاهانه سهمی را برای مخاطب باقی می گذارد و در اشعار خود به مخاطبانش اجازه ی برداشت های شاعرانه ای سوای آنچه مدنظر اوست، می دهد.

از سوی دیگر بینامتنیت، یکی از معروف ترین نظریه های ادبی است که با نام افرادی چون « کریستوا^۲»، « بارت^۳»، « ژنت^۴» و... پیوند خورده است که انتشار آن در نهایت، منجر به نظریه ی « مرگ مولف » گردید که یکی از مهم ترین نظریه ها در باب نقد نو می باشد. در بینامتنیت، رکن اصلی « مخاطب » است. همه جا صحبت از ذهن و فضای ذهنی مخاطب است.

شعر حجم نیز بر مخاطب خود تکیه دارد و بسیاری از حرف های نگفته ی شاعر، بر دوش مخاطب می افتد. به نظر می رسد شعر حجم باید ارتباطی به بینامتنیت داشته باشد. این ایده ی اصلی این پایان نامه است. در این پژوهش به ارتباط بین بینامتنیت کریستوایی و شعر حجم پرداخته شده است.

-
1. Tel Quel
 2. Juli Kristeva
 3. Roland Barth
 4. Gennete

۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

با وجود اینکه حدود ۵۰ سال از عمر بینامتنیت در اروپا می‌گذرد، هنوز در ایران، آنچنان که شایسته است شناخته نشده است و تحقیقات بسیار اندکی (در مقایسه با سایر موضوعات) بر روی آن انجام گرفته است. در اثبات این مدعا همین بس که تعداد کتب تالیف شده و یا ترجمه شده در این وادی به کمتر از انگشتان یک دست می‌رسد و تعداد مقالات در این زمینه به واقع تاسف‌آور است. عده ای آن را با ادبیات تطبیقی اشتباه گرفته‌اند (شاهین، ۱۳۸۲: ۱۸-۵)، (گرجی، ۱۳۸۶: ۲۰۱-۱۶۷) و عده ای آن را چیزی تصور کرده‌اند که در مخیله ی « کریستوا» و « بارت» هم نمی‌گنجید.

در ایران می‌توان به « بهمن نامور مطلق» اشاره کرد که در این وادی قدم‌های موثری برداشته است و کتاب‌ها و مقالاتی در این رابطه نوشته است.

حجم‌گرایی نیز در وضعیتی کاملاً مشابه قرار دارد. ایدئولوگ اصلی این جریان شعری-هنری، کسی است که به علت نوع اندیشه و دیدگاه‌های سیاسی اش، هرگز آنچنان که شایسته ی اوست، مورد توجه قرار نگرفت. نقدهای انجام گرفته بر رویایی، بیشتر نقد شخصیت وی است و نه نقد شعر او. تحلیل و بررسی اشعار وی، یکی از کمترین موارد در بین تحقیقات دانشگاهی و آکادمیک است. این امر نه به علت ویژگی‌های شعری وی، بلکه به دلیل تفکرات و اندیشه‌های وی است.

در سال‌های اخیر و با مطرح شدن مجدد شعر حجم و حجم‌گرایی، مقالاتی در باب شعر رویایی چاپ شده است که از آن جمله می‌توان به مقاله ی « شعر حجم و کوبیسم، بازخوانی مبانی نظری شعر حجم بر اساس زیبایی‌شناسی کوبیسم» (عمارتی مقدم و فاطمی: ۱۳۸۹) اشاره کرد. نیز می‌توان به کتاب «در حتای مرگ،» هفتاد سنگ قبر: یک موقعیت تازه زبانی. هفتاد تفسیر از هفتاد سنگ قبر یدالله رویایی». (شهرجردی: ۱۳۸۱) اشاره کرد.

این دو مطلب اهمیت و ضرورت این تحقیق را تا اندازه ای روشن کرده است. در این پژوهش سعی شده است به این دو جریان پرداخته شود و برای نخستین بار به بررسی بینامتنیت در کتاب هفتادسنگ قبر اثر یدالله رویایی پرداخته شود.

۳-۱- اهداف تحقیق

اهداف اصلی این پژوهش عبارتست از:

- ۱- شناخت ویژگی های اصلی شعری « یدالله رویایی »
- ۲- تحلیل و بررسی نظریه ی « بینامتنیت » و نظریه های مرتبط با آن .
- ۳- نقد و بررسی کتاب « هفتاد سنگ قبر ».
- ۴- بررسی کارکردهای نظریه ی بینامتنیت در شعر حجم.

۴-۱- سوالات تحقیق

سوالات این تحقیق در قالب سه سوال اصلی به شرح زیر مطرح شده است.

- ۱- آیا مدل سرایش شعر در کتاب « هفتاد سنگ قبر » با نظریه ی « بینامتنیت » ارتباطی دارد؟
- ۲- دو نظریه « منطق گفتگویی باختین » و « مرگ مولف بارت » که رابطه ای تنگاتنگ با بینامتنیت دارند، در این کتاب چه نمودی دارند؟
- ۳- « رویایی » چه کارکرد و تکنیک هایی را آگاهانه در جهت شعریت حجم سروده های خود به کار برده است؟

۵-۱- فرضیات تحقیق

- ۱- مدل سرایش شعر در کتاب « هفتاد سنگ قبر » با نظریه ی « بینامتنیت » و نظریات وابسته به آن ارتباط دارد.

۲- « منطق گفتگویی باختین » که اساس نظریه ی « بینامتنیت » است، در کتاب « هفتاد سنگ قبر » موجب حجمی شدن شعر شده است.

۳- در کتاب « هفتاد سنگ قبر » ، شاعر با تکیه بر نظریه ی « مرگ مولف » ، که از نتایج نظریه ی « بینامتنیت » است، امکان برداشت و حجمی شدن را بیشتر کرده است.

۱-۶- پیشینه ی تحقیق

در باب بینامتنیت ، در ایران، تاکنون جز چند کتاب و کمتر از ده مقاله، چاپ شده است و در باب حجم سروده های « رویایی » در کتاب « هفتاد سنگ قبر » تا کنون جز یک پایان نامه و کتاب « در حقایق مرگ، » هفتاد سنگ قبر : یک موقعیت تازه زبانی. هفتاد تفسیر از هفتاد سنگ قبر یدالله رویایی». (شهرجردی: ۱۳۸۱) تحقیقی مفصل انجام نشده است.

از زمان امضای نخستین بیانیه حجم گرایی در سال ۱۳۴۸ شمسی، این جریان حاشیه ای شعر معاصر موضوع مناقشه های بسیاری بوده است .برخی اساساً آن را به دلیل انحراف از جریان رسمی شعر نیمایی نادیده گرفته اند(مانند شفیع کدکنی). برخی دیگر کوشیده اند آن را با جریان های دیگر شعری دهه های چهل و پنجاه مانند موج نو در یک گروه قرار دهند، که از آن جمله می توان به اسماعیل نوری علا ، محمد حقوقی ، شمس لنگرودی، محمدرضا روزبه، علی تسلیمی و عباس باقی نژاد اشاره کرد.(فاطمی و عمارتی مقدم، ۱۳۸۹: ۳۰)

برخی نیز مانند رضا براهنی، در بررسی های تطبیقی، این جریان شعری و اشعار بارزترین نماینده آن، یدالله رویایی را تحت تأثیر برخی جریانهای ادبی غرب، همچون سمبولیسم و سوررئالیسم دانسته اند. (همان)

لکن در رابطه ی ارتباط بین این دو مقوله ، این پایان نامه برای نخستین بار است که به بررسی نظریه ی « بینامتنیت » در شعر حجم رویایی در کتاب « هفتاد سنگ قبر » می پردازد.

فصل دوم

شعر حجم و رویایی

۱-۲- یدالله رویایی

« یدالله رویایی ، در سال ۱۳۱۱ ، هفدهم اردیبهشت ماه ، در قلعه ای قدیمی ، با باروهای بلند در جعفر آباد دامغان ، شهری لب دریای نمک، از مادری شاهزاده و پدری بازرگان زاده شد. حادثه های زندگی او همان حوادثی است که بر زندگی نسل او رفته است و از آن میان آنچه بر روحیه او اثر گذاشته ، خوش و ناخوش ، با ذهن او زندگی می کنند:

- کودتای بیست و هشت مرداد و سقوط مصدق در سال ۱۳۳۲.

- اعدام افسران حزب توده ، کشف جنایات استالین.(سال های ۳۰).

- حوادث بهمن ۵۷، انقلاب اسلامی.

- حذف دیوار برلن، فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی. «(رویایی، ۱۳۸۴: ۹)

شمس لنگرودی در کتاب خود، «تاریخ تحلیلی شعر نو» می آورد: «رویایی از شهرستان-ازحاشیه- آغاز به فعالیت کرد، ولی پس از چندسال به تهران آمد. با جدیت و پشتکار و هوش و دانش ادبی توانست مواضع مهمی را در مجلات ادبی در اختیار بگیرد و به سرعت از نام آوران شعر نو شود. او پس از آمدن به تهران مسوول شعر یکی از مهم ترین جُنگ های ادبی نیمه ی اول دهه چهل؛ یعنی کتاب هفته شد. در جدال شاعران قدیم و جدید، به نمایندگی از نوپردازان تندرو در کنگره های بزرگ انجمن کتاب شرکت جست. نخستین و مطرح ترین مقالات ادبی را درباره ی فرم نوشت و منتشر کرد. (لنگرودی، ۱۳۸۷: ۶۴۸)

تاکنون از رویایی آثار متعددی (شعر، نثر، ترجمه) به زبان های مختلف (فارسی، فرانسوی، انگلیسی، سوئدی) چاپ شده است. وی یکی از شاعران پر کار پیش از انقلاب بود که پس از انقلاب ، از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۹ هیچ شعری منتشر نکرد و در سال ۱۳۶۹ با انتشار مجموعه شعر «لبریکته ها» اعلام حضور کرد. در واقع انتشار این مجموعه، پایانی بر دوازده سال سکوت شعری وی بود. از دلایل این سکوت دوازده ساله حرفی به میان نیامده است، ولی پس از آن، رویایی با انتشار آثار متعدد شعری ، به فهم شعرحجم در بین نسل جوان کمک کرد و باعث شد که شعر حجم که خود بنیان گذار آن بود، رونقی دوباره بگیرد. از مهم ترین آثار او به زبان فارسی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

شعر:

«هفتادسنگ قبر»، «من گذشته: امضا»، «از دوستت دارم»، «لب ریخته ها»، «دلتنگی ها»، «شعرهای دریایی»
، «از جاده های تهی»

نثر:

« هلاک عقل به وقت اندیشیدن»، « مسائل شعر»، « عبارت از چیست؟»

« رویایی در سال های گذشته به صورت خاص سه دوره ی شعری را پشت سر گذاشته است، دوره ی اول از کتاب اول او تا پیش از چاپ کتاب هفتادسنگ قبر را شامل می شود. دوره ی دوم شامل زمان سرایش کتاب هفتادسنگ قبر است. این کتاب به تنهایی در بردارنده ی شعرهای یک دوره ی خاص از حیات شعری رویایی هستند. دوره ی سوم شامل شعرهای رویایی در دو کتاب آخر او می باشد.» (معمار، ۱۳۸۹: ۲۵۳)

رویایی، در سال های اخیر، همواره یکی از مهمانان جشنواره های مختلف بین المللی شعری بوده است که بعضاً به ایراد سخنرانی هم پرداخته است. در واقع می توان وی را نماینده ی شعر فارسی در مجامع ادبی کنونی دنیا دانست که شعر وی در کشورهای چو فرانس، انگلیس، سوئد، مخاطبان زیادی را به خود جذب کرده است.

نظریات وی در باب شعر حجم، در جهان مورد اعتبار است و وی در هر فرصت که پیش آید، به تبیین جریان شعری «حجم گرایی» می پردازد.